

1.5. Τα βασικά μεγέθη της ελληνικής αγοράς εργασίας βελτιώνονταν μέχρι τη θέσπιση περιοριστικών μέτρων στις αρχές Μαρτίου του 2020

Ιωάννης Χολέζας

1.5.1. Εισαγωγή

Μέχρι τη θέσπιση μέτρων περιορισμού των κοινωνικών συναναστροφών στις αρχές Μαρτίου του 2020 λόγω του κορωνοϊού, τα βασικά μεγέθη της ελληνικής αγοράς εργασίας βελτιώνονταν, με τις αναμενόμενες εποχικές διακυμάνσεις. Ο αριθμός των ανέργων μειωνόταν, ενώ, αντίστοιχα, ο αριθμός των απασχολούμενων αυξανόταν, οδηγώντας στη μείωση του ποσοστού ανεργίας. Παρά τις διαφοροποιήσεις μεταξύ πληθυσμιακών ομάδων, η βελτίωση χαρακτήριζε το σύνολο της οικονομίας. Ο Μάρτιος στιγματίστηκε από τα μέτρα περιορισμού των κοινωνικών επαφών, τα οποία έπληξαν την οικονομική δραστηριότητα και διέκοψαν, τουλάχιστον προς το παρόν, την ανοδική πορεία της απασχόλησης. Τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία από την Έρευνα Εργατικού Δυναμικού αφορούν το τέλος του 2019, οπότε η πανδημία δεν αφορούσε ακόμη άμεσα την Ελλάδα. Όταν η πορεία της αγοράς είναι ομαλή, η χρήση στοιχείων εξαμήνου δεν είναι απαγορευτική. Υπό την παρούσα συγκυρία, όμως, με τις εξελίξεις να είναι ραγδαίες και να αλλάζουν δραματικά την πορεία της οικονομίας και της αγοράς εργασίας, η αξιοποίηση των στοιχείων για τη μισθωτή απασχόληση του πληροφοριακού συστήματος ΕΡΓΑΝΗ είναι μονόδρομος.

Αυτό σημαίνει ότι η ανάλυση των βραχυπρόθεσμων εξελίξεων στην απασχόληση που ακολουθεί επικεντρώνεται στη μισθωτή απασχόληση και στα στοιχεία του συστήματος ΕΡΓΑΝΗ. Η επιλογή αυτή επιβάλλεται για έναν ακόμη λόγο. Οι αυτοαπασχολούμενοι θεωρητικά μπορούν να κρατήσουν βραχυπρόθεσμα ανοικτές τις επιχειρήσεις τους ακόμη και αν το εισόδημά τους, για όσο κρατούν τα έκτακτα μέτρα, είναι κοντά στο μηδέν ή και αρνητικό. Βέβαια, σε αυτό σημαντικό ρόλο παίζουν οι αποφάσεις για αναστολές πληρωμών προς το Δημόσιο, αλλά και οι μειώσεις στο σταθερό κόστος, όπως η μείωση ενοικίου κατά 40%, τις οποίες έλαβε η πολιτεία. Αν, όμως, η επι-

χείρηση έκλεισε, όπως για παράδειγμα συμβαίνει με τις επιχειρήσεις που έκλεισαν με εντολή της κυβέρνησης για λόγους προστασίας της δημόσιας υγείας, όπως τα εστιατόρια, οι κινηματογράφοι, τα θέατρα και, αργότερα, τα εμπορικά καταστήματα και τα ξενοδοχεία, τότε οι μισθωτοί απασχολούμενοι πιθανότατα τίθενται σε καθεστώσ αναστολής εργασίας και εισπράττουν την αποζημίωση ειδικού σκοπού ύψους €800. Εναλλακτικά, αν πρόκειται για επιχειρήσεις που έχουν περιορίσει τη δραστηριότητά τους, αλλά συνεχίζουν να λειτουργούν, υπάρχει πάντοτε η επιλογή λιγότερων ωρών απασχόλησης, είτε με τη μορφή μερικής απασχόλησης, είτε με τη μορφή εκ περιτροπής απασχόλησης.

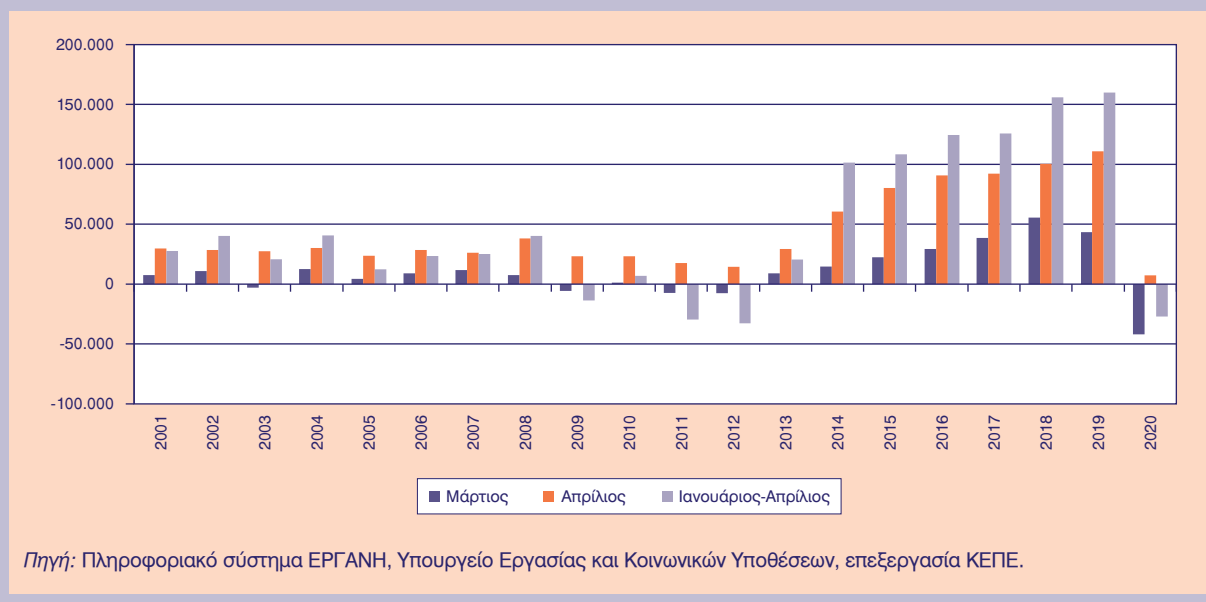
Σε κάθε περίπτωση, το αποτέλεσμα δεν διαφέρει ουσιαστικά, αφού η απασχόληση μειώνεται. Σε αυτή τη δύσκολη συγκυρία η ελληνική πολιτεία, ως οφείλει, προσπαθεί με διάφορα μέτρα να δημιουργήσει ένα δίκτυο ασφαλείας για τους απασχολούμενους που πλήττονται, είτε μισθωτούς, είτε αυτοαπασχολούμενους. Το κύριο ζητούμενο είναι να διατηρηθούν οι θέσεις εργασίας και μετά το τέλος των μέτρων και, σε κάποιο βαθμό, να αποκατασταθεί, όσο το δυνατόν συντομότερα, η ανοδική πορεία της απασχόλησης.

1.5.2. Μισθωτή απασχόληση

Το πρώτο δίμηνο του έτους η μισθωτή απασχόληση κινήθηκε όπως περίπου και τα προηγούμενα χρόνια, τουλάχιστον από το 2014 και έπειτα. Τον Ιανουάριο οι αποχωρήσεις, είτε καταγγελίες συμβάσεων (αορίστου ή ορισμένου χρόνου) είτε οικειοθελείς αποχωρήσεις, ξεπέρασαν τις προσλήψεις, επομένως καταγράφηκε αρνητικό ισοζύγιο. Συγκεκριμένα, χάθηκαν 17.318 θέσεις μισθωτής απασχόλησης, περίπου 5.000 λιγότερες σε σύγκριση με το 2019 και περίπου 800 περισσότερες σε σύγκριση με το 2018. Τον Φεβρουάριο, από την άλλη πλευρά, καταγράφηκαν περισσότερες προσλήψεις έναντι των αποχωρήσεων, οπότε το ισοζύγιο ήταν θετικό με 24.867 νέες θέσεις μισθωτής απασχόλησης. Σε σύγκριση με το 2019 δημιουργήθηκαν περίπου 3.000 λιγότερες νέες θέσεις απασχόλησης, φανερώνοντας μια ενδεχόμενη σχετική κόπωση της αγοράς εργασίας, αλλά, σε σύγκριση με τον Φεβρουάριο του 2018, δημιουργήθηκαν περίπου 8.000 περισσότερες νέες θέσεις μισθωτής απασχόλησης.

Δεδομένων των εξελίξεων που έλαβαν χώρα στα μέσα Μαρτίου με τη λήψη περιοριστικών μέτρων για την αντιμετώπιση της εξάπλωσης του κορωνοϊού, η ανάλυση εστιάζεται στους επόμενους δύο μήνες, ήτοι τον

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.5.1
Ισοζύγιο ρών μισθωτής απασχόλησης

Μάρτιο και τον Απρίλιο (Διάγραμμα 1.5.1). Παραδοσιακά, το δίμηνο Μαρτίου-Απριλίου συνδέεται με την αύξηση των προσλήψεων και τη μείωση των αποχωρήσεων, οπότε το ισοζύγιο είναι κατά κανόνα θετικό. Τουλάχιστον αυτό καταγράφεται για την πλειονότητα των ετών από το 2001 και έπειτα. Η πιο πιθανή ερμηνεία ενίσχυσης της απασχόλησης την περίοδο αυτή είναι η έναρξη της τουριστικής περιόδου σε πολλές περιοχές της ελληνικής επικράτειας. Μάλιστα, από το 2014 και έπειτα, το ισοζύγιο Φεβρουαρίου είναι επίσης θετικό. Ειδικότερα, το 2018 καταγράφηκε ρεκόρ εικοσαετίας νέων θέσεων μισθωτής απασχόλησης, καθώς δημιουργήθηκαν 55.494 νέες θέσεις τον μήνα Μάρτιο. Αντίστοιχη υπέρβαση και ρεκόρ καταγράφηκαν και τον Απρίλιο του 2019, οπότε δημιουργήθηκαν πάνω από 110.000 νέες θέσεις μισθωτής απασχόλησης.

Αναλυτικά, τον Μάρτιο φέτος σημειώθηκαν οι μισές προσλήψεις σε σύγκριση με τον Μάρτιο του περασμένου έτους, ήτοι περίπου 99.000 λιγότερες προσλήψεις (Πίνακας 1.5.1). Αντίστοιχα, τον Απρίλιο φέτος οι προσλήψεις ήταν το ένα έκτο των προσλήψεων του Απριλίου του 2019, ήτοι πάνω από 230.000 λιγότερες προσλήψεις. Βασική διαφορά μεταξύ των δύο μηνών είναι ότι τον Απρίλιο, εκτός των προσλήψεων, μειώθηκαν σημαντικά και οι αποχωρήσεις. Ο αριθμός των αποχωρήσεων ήταν μικρότερος από το ένα τέταρτο των αποχωρήσεων του Απριλίου του 2019,

ενώ τον Μάρτιο ο αριθμός άλλαξε πολύ λιγότερο και η μείωση δεν ξεπέρασε τις 14.000 αποχωρήσεις. Επιπλέον, η μείωση των προσλήψεων συνεχίστηκε και εντάθηκε τον Απρίλιο. Συγκριτικά με τον Μάρτιο έγιναν περίπου 54.000 λιγότερες προσλήψεις, ενώ πέτυχε τον Απρίλιο έγιναν πάνω από 80.000 περισσότερες προσλήψεις σε σύγκριση με τον Μάρτιο.

Φαίνεται, λοιπόν, ότι η πηγή των μειωμένων ισοζυγίων νέων θέσεων μισθωτής απασχόλησης πρέπει να αναζητηθεί στη μείωση των προσλήψεων και όχι στην αύξηση των αποχωρήσεων¹. Η ποιοτική αυτή διαφορά έχει σημασία, διότι δείχνει ότι η αβεβαιότητα που επικρατεί στην αγορά, λόγω της πανδημίας και των περιοριστικών μέτρων που αίρονται σταδιακά, ευθύνεται για την κακή επίδοση της αγοράς εργασίας. Δεν πρέπει ακόμη να παραγνωρίζεται ότι βασική παράμετρος είναι η αβεβαιότητα ως προς τη διάρκεια λειτουργίας του τουριστικού κλάδου φέτος και υπό ποιους όρους, καθώς είναι ο κύριος κλάδος ενίσχυσης των προσλήψεων τους μήνες Μάρτιο και Απρίλιο. Στάση αναμονής κρατούν και πολλοί άλλοι κλάδοι, οι οποίοι εξαρτώνται άμεσα ή έμμεσα από το τουριστικό προϊόν.

Το αποτέλεσμα των ανωτέρω ρών ήταν το αρνητικό ισοζύγιο θέσεων μισθωτής απασχόλησης τον Μάρτιο με την απώλεια 41.903 θέσεων και το οριακά θετικό τον Απρίλιο με τη δημιουργία μόλις 7.205 θέσεων.

1. Οι καταγγελίες συμβάσεων μοιάζουν πολλές, δεδομένης της απαγόρευσης των απολύσεων σε επιχειρήσεις που πλήττονται. Ενδεχομένως, προέρχονται από επιχειρήσεις που δεν πλήττονται από την πανδημία, δεν λαμβάνουν καμία ενίσχυση από την πολιτεία και, άρα, δεν περιορίζονται από την απαγόρευση απολύσεων. Ωστόσο, καλό θα ήταν να διερευνηθεί.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.5.1 Ροές μισθωτής απασχόλησης

		Ιανουάριος	Φεβρουάριος	Μάρτιος	Απρίλιος	Ιαν.-Απρ.
Προσλήψεις	2019	157.141	165.110	202.157	282.181	806.589
	2020	177.632	183.602	103.002	48.555	512.791
	Διαφ.	20.491	18.492	-99.155	-233.626	-293.798
Αποχωρήσεις	2019	179.474	137.270	158.784	171.286	646.814
	2020	194.950	158.735	144.905	41.350	539.940
	Διαφ.	15.476	21.465	-13.879	-129.936	-106.874
Ισοζύγιο	2019	-22.333	27.840	43.373	110.895	159.775
	2020	-17.318	24.867	-41.903	7.205	-27.149
	Διαφ.	5.015	-2.973	-85.276	-103.69	-186.924

Πηγή: Πληροφοριακό σύστημα ΕΡΓΑΝΗ, Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, επεξεργασία ΚΕΠΕ.

Τους αντίστοιχους μήνες το 2019 είχαν δημιουργηθεί 43.373 και 110.895 νέες θέσεις μισθωτής απασχόλησης, αντίστοιχα. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα σε επίπεδο τετραμήνου το ισοζύγιο να είναι αρνητικό κατά 106.874 θέσεις εργασίας, ενώ την αντίστοιχη περίοδο του 2019 δημιουργήθηκαν 159.775 νέες θέσεις μισθωτής απασχόλησης. Συνολικά, αν η οικονομία λειτουργούσε όπως πέρυσι, αν δηλαδή δημιουργούσε τις ίδιες θέσεις μισθωτής απασχόλησης με το 2019, η απώλεια των θέσεων μισθωτής απασχόλησης στο τετράμηνο είναι πολύ μεγαλύτερη και αγγίζει τις 187.000 (βλέπε κελλί στην τελευταία στήλη και γραμμή του Πίνακα 1.5.1), καθώς περιλαμβάνονται και οι θέσεις που δεν δημιουργήθηκαν.

Μια ματιά στους κλάδους και τα επαγγέλματα που πρωτοστάτησαν στις εξελίξεις το δίμηνο Μαρτίου-Απριλίου οδηγεί σε ορισμένα ενδιαφέροντα συμπεράσματα. Οι εκθέσεις του συστήματος ΕΡΓΑΝΗ παρουσιάζουν τους πέντε κλάδους οικονομικής δραστηριότητας με τα μεγαλύτερα θετικά ισοζύγια ρών μισθωτής απασχόλησης και εκείνους με τα πέντε μεγαλύτερα αρνητικά ισοζύγια. Όπως φαίνεται στον Πίνακα 1.5.2, τόσο τον Μάρτιο όσο και τον Απρίλιο των ετών 2014-2019, ο κλάδος *Καταλύματα* συνεχώς καταλαμβάνει την πρώτη θέση της κατάταξης έχοντας το μεγαλύτερο θετικό ισοζύγιο ρών μισθωτής απασχόλησης. Ο κλάδος *Δραστηριότητες υπηρεσιών εστίασης* βρίσκεται συχνά στη δεύτερη θέση, με εξαίρεση το

2017 και το 2014 για τον Μάρτιο, ενώ το *Λιανικό εμπόριο* συνήθως ακολουθεί. Ειδικά οι δύο πρώτοι κλάδοι συνδέονται στενά με τις τουριστικές υπηρεσίες. Χαρακτηριστικό των εξελίξεων είναι ότι τον Μάρτιο φέτος το ισοζύγιο ρών μισθωτής απασχόλησης στον κλάδο *Καταλύματα* ήταν αρνητικό και πέμπτο μεγαλύτερο σε μέγεθος, ενώ το ισοζύγιο στον κλάδο *Δραστηριότητες υπηρεσιών εστίασης* βρίσκεται στην πρώτη θέση με το μεγαλύτερο αρνητικό ισοζύγιο. Τον Απρίλιο οι δύο αυτοί κλάδοι δεν αναφέρονται στο σύστημα ΕΡΓΑΝΗ, καθώς δεν είναι μεταξύ εκείνων με τα μεγαλύτερα ισοζύγια (θετικά ή αρνητικά). Είναι, λοιπόν, σαφές ότι οι κλάδοι που κατά κανόνα αποτελούν την αιχμή του δόρατος στις προσλήψεις μισθωτών τον Μάρτιο και τον Απρίλιο, πλέον είναι ουραγοί και, μάλιστα, μείωσαν τον Μάρτιο τις θέσεις απασχόλησής τους, προμηνύοντας δυσσίωνες εξελίξεις.

Παρόμοια συμπεράσματα προκύπτουν, αν εξετάσει κανείς τα επαγγέλματα με τα μεγαλύτερα θετικά ισοζύγια ρών μισθωτής απασχόλησης (Πίνακας 1.5.3). Τα επαγγέλματα που βρίσκονταν στις πρώτες θέσεις της κατάταξης τα προηγούμενα χρόνια σχετίζονταν άμεσα με τους κλάδους του τουρισμού και της εστίασης. Είναι χαρακτηριστικό και, ταυτόχρονα, έντονα ανησυχητικό χωρίς, όμως, να προκαλεί έκπληξη, ότι κανένα από τα επαγγέλματα αυτά δεν βρίσκεται στη σχετική λίστα το δίμηνο Μαρτίου-Απριλίου του 2020, με εξαίρεση το επάγγελμα καθαριστές και καθαρίστριες². Αντίθετα,

2. Ενδεχομένως να πρόκειται για διαφορετική κατηγορία, καθώς ο πλήρης τίτλος είναι καθαριστές και καθαρίστριες ξενοδοχείων, γραφείων, καταστημάτων κλπ. ή να άλλαξε ο σχετικός τίτλος.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.5.2 Ισοζύγια ροών μισθωτής απασχόλησης σε επιλεγμένους κλάδους

	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014
Μάρτιος							
Καταλύματα	-1.878	13.313	16.352	11.898	8.422	8.361	4.573
Δραστηριότητες υπηρεσιών εστίασης	-21.919	6.010	10.973	-	3.075	1.212	-
Λιανικό εμπόριο	-	2.726	4.703	3.458	2.788	2.409	1.028
Χονδρικό εμπόριο	-	2.302	2.044	2.041	1.526	1.338	-
Απρίλιος							
Καταλύματα	-	61.270	52.609	45.763	46.086	39.347	35.581
Δραστηριότητες υπηρεσιών εστίασης	-	23.482	23.218	19.671	18.891	18.532	8.361
Λιανικό εμπόριο	1.929	8.087	4.879	5.379	8.484	4.877	4.010
Ταξιδιωτικά πρακτορεία, οργανωμένα ταξίδια	-	2.952	2.997	2.369	2.284	1.977	2.077
Χονδρικό εμπόριο	-307	-	-	-	2.503	-	-

Πηγή: Πληροφοριακό σύστημα ΕΡΓΑΝΗ, Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, επεξεργασία ΚΕΠΕ.

Σημείωση: Όπου υπάρχουν παύλες δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, καθώς οι κλάδοι δεν ανήκουν ούτε σε εκείνους με τα μεγαλύτερα θετικά ισοζύγια ροών μισθωτής απασχόλησης, ούτε σε εκείνους με τα μεγαλύτερα αρνητικά.

τον Μάρτιο βρίσκονται στη λίστα επαγγέλματα, όπως το νοσηλευτικό και ιατρικό προσωπικό (3η θέση με 729 νέες θέσεις) και οι διανομείς δεμάτων και αλληλογραφίας (10η θέση με 99 νέες θέσεις εργασίας). Αντίστοιχα, τον Απρίλιο το μεγαλύτερο θετικό ισοζύγιο έχουν οι πωλητές και ταμίες εμπορικών καταστημάτων (1.642 νέες θέσεις) και ακολουθούν οι νοσηλευτές και βοηθητικό νοσηλευτικό προσωπικό (1.614 νέες θέσεις), και οι διανομείς δεμάτων και υπάλληλοι ειδικών ταχυδρομείων (6η θέση με 1.092 νέες θέσεις).

Το μείγμα των προσλήψεων που πραγματοποιήθηκαν το πρώτο δίμηνο του έτους δε διαφέρει από εκείνο των προηγούμενων ετών ως προς το είδος των συμβάσεων εργασίας. Περίπου 42% είναι οι προσλήψεις μερικής απασχόλησης, σχεδόν 13% οι προσλήψεις εκ περιτροπής απασχόλησης και γύρω στο 45% οι προσλήψεις πλήρους απασχόλησης. Μεγάλη αλλαγή στη σύνθεση των προσλήψεων συμβαίνει τον Μάρτιο, οπότε αυξάνεται το μερίδιο των προσλήψεων πλήρους απασχόλησης και φτάνει το 56%. Οι προσλήψεις μερικής απασχόλησης περιορίζονται στο 36,8% και οι προσλήψεις εκ περιτροπής απασχόλησης πέφτουν στο 7,2%. Τον Απρίλιο η τάση αυτή

ενισχύθηκε περαιτέρω. Οι προσλήψεις πλήρους απασχόλησης άγγιξαν το 67%, ενώ οι προσλήψεις μερικής απασχόλησης έπεσαν και άλλο, οριακά κάτω από 30%, και οι προσλήψεις εκ περιτροπής απασχόλησης περιορίστηκαν στο 4%.

Όπως ήδη συζητήθηκε παραπάνω, η μείωση των προσλήψεων ήταν η κύρια δύναμη πίσω από τις εξελίξεις στην αγορά εργασίας το δίμηνο Μαρτίου-Απριλίου. Μια αρκετά πιθανή ερμηνεία του φαινομένου της αύξησης του μεριδίου των προσλήψεων πλήρους απασχόλησης είναι η κατακόρυφη μείωση των προσλήψεων σε κλάδους και επαγγέλματα που απασχολούν κατά κόρον μισθωτούς με ευέλικτες μορφές απασχόλησης, λόγω της αβεβαιότητας και των περιοριστικών μέτρων. Τέτοιοι κλάδοι είναι κατά κανόνα τα *Καταλύματα* και οι *Δραστηριότητες εστίασης*, οι οποίοι, όπως ήδη συζητήθηκε, μείωσαν κατακόρυφα τις προσλήψεις τους. Αντίθετα, οι επιχειρήσεις που είχαν προγραμματίσει κάποιες προσλήψεις πλήρους απασχόλησης, έχοντας μεσοπρόθεσμο ή μακροπρόθεσμο ορίζοντα, πιθανόν να επηρεάστηκαν λιγότερο από τη συγκυρία ή έκαναν τις προσλήψεις το πρώτο δεκαπενθήμερο του μήνα και, στη συνέχεια, ο ρυθμός ανεκόπη³. Ενδεχόμενη πα-

3. Σε αυτό συνάδει η παρατήρηση ότι οι προσλήψεις πλήρους απασχόλησης είναι περίπου μοιρασμένες στα δύο δεκαπενθήμερα τον Μάρτιο του 2019, ενώ τον Μάρτιο του 2020 σχεδόν τα 2/3 των προσλήψεων πλήρους απασχόλησης πραγματοποιήθηκαν το πρώτο δεκαπενθήμερο. Επιπλέον, τον Απρίλιο δεν παρατηρείται το ίδιο φαινόμενο.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.5.3 Επαγγέλματα με τα μεγαλύτερα θετικά ισοζύγια ρών μισθωτής απασχόλησης⁴

	2019	2018	2017	2016	2015	2014
Μάρτιος						
Σερβιτόροι, τραπεζοκόμοι και μπάρμαν	4.503	7.411	1.894	2.514	1.831	-
Καμαριέρες σε ξενοδοχεία και οικίες	3.917	4.029	3.649	2.091	2.310	1.275
Μάγειροι ξενοδοχείων και εστιατορίων	3.186	4.689	2.052	2.147	1.307	363
Υπάλληλοι υποδοχής πελατών ξενοδοχείων, εστιατορίων, καταστημάτων κλπ.	2.239	2.520	1.607	1.183	1.067	-
Καθαριστές και καθαρίστριες ξενοδοχείων, γραφείων, καταστημάτων κλπ.	1.943	2.501	1.302	1.487	-	-
Λαντζέρηδες	1.665	2.125	-	-	-	-
Απρίλιος						
Σερβιτόροι, τραπεζοκόμοι και μπάρμαν	27.224	24.029	21.043	21.116	18.475	11.058
Μάγειροι ξενοδοχείων και εστιατορίων	17.027	15.052	12.702	11.940	10.868	7.778
Καμαριέρες σε ξενοδοχεία και οικίες	12.094	11.226	9.225	9.824	8.778	7.331
Πωλητές	9.783	5.440	6.023	8.571	5.443	4.009
Υπάλληλοι υποδοχής πελατών ξενοδοχείων, εστιατορίων, καταστημάτων κλπ.	8.620	7.664	6.262	6.190	5.447	3.811
Λαντζέρηδες	7.406	6.675	5.592	5.358	4.850	3.265
Καθαριστές και καθαρίστριες ξενοδοχείων, γραφείων, καταστημάτων κλπ.	3.901	3.371	2.820	2.526	2.471	1.637

Πηγή: Πληροφοριακό σύστημα ΕΡΓΑΝΗ, Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, επεξεργασία ΚΕΠΕ.

Σημείωση: Όπου υπάρχουν παύλες δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, καθώς τα επαγγέλματα δεν ανήκουν σε εκείνα με τα μεγαλύτερα θετικά ισοζύγια ρών μισθωτής απασχόλησης.

ράταση των περιοριστικών μέτρων, ή έντονη αβεβαιότητα για το μέλλον, μπορεί κάλλιστα να τις οδηγήσει σε παύση των προσλήψεων τους επόμενους μήνες και, ακόμη χειρότερα, απολύσεις.

Τέλος, οι επιχειρήσεις αντέδρασαν στις έκτακτες συνθήκες μετατρέποντας συμβάσεις πλήρους απασχόλησης σε συμβάσεις μερικής ή εκ περιτροπής απασχόλησης, με ή χωρίς τη σύμφωνη γνώμη του απασχολούμενου. Οι μετατροπές συμβάσεων απασχόλησης τον Ιανουάριο του 2020 ήταν περίπου ίδιες σε αριθμό με εκείνες του Ιανουαρίου του 2019, ενώ τον Φεβρουάριο, αν και αυξημένες σε σύγκριση με τον αντίστοιχο μήνα του 2019, η διαφορά δεν ξεπέρασε το 11,6% (περίπου 440 περισσότερες μετατροπές). Αντίθετα, τον Μάρτιο η αύξηση των μετατροπών ήταν θεαμα-

τική, καθώς υπερδιπλασιάστηκε σε σύγκριση με τον Μάρτιο του 2019 (7.990 μετατροπές έναντι 3.340). Ακόμη 8.497 συμβάσεις πλήρους απασχόλησης μετατράπηκαν σε συμβάσεις ευέλικτης απασχόλησης τον Απρίλιο. Οι μισές μετατράπηκαν σε συμβάσεις εκ περιτροπής απασχόλησης με τη σύμφωνη γνώμη του απασχολούμενου, ποσοστό τόσο υψηλό που γεννά ερωτήματα.

Ένα ακόμη ενδιαφέρον στοιχείο είναι ότι τα τελευταία χρόνια οι μετατροπές σε συμβόλαια μερικής απασχόλησης κυριαρχούσαν και αύξαναν συνεχώς το μερίδιό τους μεταξύ των συμβάσεων ευέλικτης απασχόλησης. Αυτό φαίνεται να σταμάτησε με τα μέτρα κοινωνικής αποστασιοποίησης φέτος τον Μάρτιο, καθώς οι περισσότερες μετατροπές αφορούν σε εκ περιτρο-

4. Δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για τα συγκεκριμένα επαγγέλματα το 2020, μιας και δεν ήταν στα πέντε επαγγέλματα με τα μεγαλύτερα ισοζύγια.

πής απασχόληση (περίπου 57% τον Μάρτιο και 65,6% τον Απρίλιο). Οι μετατροπές σε εκ περιτροπής απασχόληση με τη σύμφωνη γνώμη του απασχολούμενου πενταπλασιάστηκαν σε ετήσια βάση⁵ τον Μάρτιο και οκταπλασιάστηκαν τον Απρίλιο, ενώ οι μετατροπές σε εκ περιτροπής απασχόληση χωρίς τη σύμφωνη γνώμη του απασχολούμενου σχεδόν εξαπλασιάστηκαν τον Μάρτιο και εικοσάπλασιάστηκαν τον Απρίλιο. Ενδεχομένως, ορισμένες από τις μετατροπές αυτές θα ήταν απολύσεις, αν το θεσμικό πλαίσιο ήταν λιγότερο ευέλικτο. Από την άλλη, μπορεί να μετατραπούν σε απολύσεις στο μέλλον, σε περίπτωση που παραταθούν τα περιοριστικά μέτρα περισσότερο από όσο μπορούν να αντέξουν οι επιχειρήσεις. Αυτό που κάνει εντύπωση, όμως, είναι ότι όλα αυτά συμβαίνουν παρά τα μέτρα στήριξης των επιχειρήσεων και της απασχόλησης που έλαβε η πολιτεία.

1.5.3. Μέτρα στήριξης της οικονομικής δραστηριότητας και της απασχόλησης

Η πρώτη προσπάθεια της πολιτείας να στηρίξει την απασχόληση και τις επιχειρήσεις που πλήττονται περισσότερο από τα περιοριστικά μέτρα ήταν η Πράξη Νομοθετικού Περιεχομένου (ΠΝΠ) της 11-3-2020 με τίτλο «*Κατεπείγοντα μέτρα αντιμετώπισης των αρνητικών συνεπειών της εμφάνισης του κορωνοϊού COVID-19 και της ανάγκης περιορισμού της διάδοσής του*». Ακολούθησαν και άλλες ΠΝΠ, οι οποίες επιχείρησαν να επεκτείνουν το πλέγμα προστασίας, κυρίως μέσω της επέκτασης των ωφελουμένων⁶. Τα μέτρα μπορούν γενικά να διακριθούν σε αυτά που αφορούν τη στήριξη των επιχειρήσεων, και άρα έμμεσα τη στήριξη της απασχόλησης, και σε αυτά που αφορούν την άμεση στήριξη της απασχόλησης.

Αναφορικά με τις επιχειρήσεις τα κύρια μέτρα στήριξης, μεταξύ άλλων⁷, αφορούν την αναστολή πληρωμής του ΦΠΑ (υπό προϋποθέσεις), την αναστολή είσπραξης βεβαιωμένων οφειλών, την έκπτωση 25% στις δόσεις βεβαιωμένων οφειλών (και ρυθμίσεων), την παράταση προθεσμίας καταβολής ασφαλιστικών εισφορών, την αναστολή της προθεσμίας λήξης, εμφάνισης και πληρωμής οφειλόμενων αξιό-

γραφων (επιταγές, συναλλαγματικές, γραμμάτια, κ.ά.) κατά εβδομήντα πέντε (75) ημέρες από την αναγραφόμενη ημερομηνία επί εκάστου αξιόγραφου και τη μείωση κατά 40% του μισθώματος που καταβάλλουν για την ενοικίαση του χώρου λειτουργίας τους. Επιπλέον, για τη στήριξη μικρών και μικρομεσαίων επιχειρήσεων (που απασχολούν από 1 έως 500 εργαζόμενους) το Υπουργείο Οικονομικών έθεσε σε εφαρμογή το χρηματοδοτικό σχήμα της Επιστρεπτέας Προκαταβολής ύψους συνολικά €1 δις, η οποία συνίσταται στην άμεση χρηματοδοτική ενίσχυση επιχειρήσεων, η οποία είναι, συνολικώς ή μερικώς, επιστρεπτέα προς το Κράτος ανάλογα με την πορεία της επιχείρησης. Τέλος, ένα ακόμη μέτρο στήριξης των επιχειρήσεων και της απασχόλησης είναι η δυνατότητα που δόθηκε στους εργοδότες να αλλάξουν τη σχέση εργασίας σε παροχή εργασίας εξ αποστάσεως.

Λόγω του κλεισίματος των σχολείων στις 10 Μαρτίου 2020, με την ΠΝΠ 11-3-2020/2020 θεσπίστηκε άδεια ειδικού σκοπού για τους εργαζόμενους γονείς υπό προϋποθέσεις: τρεις ημέρες άδειας για κάθε μία ημέρα κανονικής άδειας. Με τη συνειδητοποίηση ότι είναι αναγκαία η λήψη αυστηρότερων μέτρων περιορισμού των κοινωνικών επαφών ως μέσο αποτροπής της διάδοσης του κορωνοϊού, νέα ΠΝΠ 14-3-2020/2020 θέσπισε ειδικό μηχανισμό στήριξης των εργαζομένων με σχέση εξαρτημένης εργασίας σε επιχειρήσεις-εργοδότες, των οποίων η λειτουργία προσωρινά απαγορεύθηκε ή επλήγη σημαντικά λόγω των έκτακτων μέτρων αντιμετώπισης του κορωνοϊού, ο οποίος περιλαμβάνει μέτρα οικονομικής στήριξης, αποζημίωσης ειδικού σκοπού, κάλυψης ασφαλιστικών εισφορών, έκτακτων επιδομάτων και επιταγών κατάρτισης.

Αναλυτικότερα, σύμφωνα με την ΚΥΑ αρ. 12998/232, απαγορεύτηκε στις επιχειρήσεις που πλήττονται να καταγγείλουν συμβάσεις εργασίας, άρα να απολύσουν προσωπικό, ενώ τυχόν καταγγελίες προ της δημοσίευσης της απόφασης είναι άκυρες. Η αποζημίωση ειδικού σκοπού για τους απασχολούμενους σε αυτές, ύψους €800, αντιστοιχεί σε αποδοχές 45 ημερολογιακών ημερών, άρα περίπου €533

5. Ίδιος μήνας ένα έτος πριν. Π.χ. Μάρτιος 2020/Μάρτιος 2019.

6. Η πιο πρόσφατα επικαιροποιημένη λίστα Κωδικών Αριθμών Δραστηριότητας (ΚΑΔ) που υπάγονται στα μέτρα στήριξης είναι διαθέσιμη στο Δελτίο Τύπου του Υπουργείου Οικονομικών της 24ης Μαρτίου 2020.

7. Τα μέτρα στήριξης των επιχειρήσεων για τον μήνα Μάρτιο υπάρχουν αναλυτικά στο Δελτίο Τύπου του Υπουργείου Οικονομικών της 31ης Μαρτίου 2020 με τίτλο «*Πλαίσιο προστασίας των επιχειρήσεων, εργαζομένων και αυτοαπασχολούμενων, ελευθέρων επαγγελματιών μηνός Μαρτίου*». Αντίστοιχα, για τον μήνα Απρίλιο το Δελτίο Τύπου εκδόθηκε επίσης στις 31 Μαρτίου 2020 με τίτλο «*Πλαίσιο προστασίας των επιχειρήσεων, εργαζομένων και αυτοαπασχολούμενων, ελευθέρων επαγγελματιών μηνός Απριλίου*». Βασική διαφορά είναι ότι η δεύτερη ρύθμιση προσθέτει δύο ακόμη κατηγορίες επιχειρήσεων-δικαιούχων (συνολικά τρεις).

μηνιαίως⁸, ενώ δεν υπάρχει μέριμνα για το ύψος των αποδοχών, καθώς όλοι αποζημιώνονται με το ίδιο ποσό⁹. Θετικό στοιχείο είναι ότι η αποζημίωση είναι ακατάσχετη, αφορολόγητη και δεν συμψηφίζεται με τυχόν οφειλές. Επίσης, οι επιχειρήσεις που πλήττονται σημαντικά (δεν έχουν τεθεί σε υποχρεωτική αργία) υποχρεούνται να διατηρήσουν τις θέσεις εργασίας για 45 ημέρες μετά την έναρξη εργασιών με τους ίδιους όρους απασχόλησης. Την αποζημίωση δικαιούνται απασχολούμενοι των οποίων η σύμβαση εργασίας τέθηκε αυτομάτως σε αναστολή (ακόμη και αν πρόκειται για σύμβαση ορισμένου χρόνου), επειδή απασχολούνταν σε επιχειρήσεις που ανέστειλαν τη λειτουργία τους με απόφαση της δημόσιας αρχής, ή απασχολούμενοι των οποίων η σύμβαση εργασίας ανεστάλη με απόφαση του εργοδότη τους, επειδή η επιχείρηση εντάσσεται σε ΚΑΔ με δραστηριότητα που επλήγη σημαντικά από τα μέτρα κατά του κορωνοϊού. Στις επιχειρήσεις αυτές εντάσσονται και οι ατομικές επιχειρήσεις. Καθ' όλη τη διάρκεια της αναστολής της σύμβασης εργασίας, οι ασφαλιστικές εισφορές καταβάλλονται κανονικά από το κράτος. Επιπλέον, δίνεται η δυνατότητα παράτασης αποπληρωμής των φορολογικών υποχρεώσεων των απασχολούμενων σε προσωρινή αναστολή σύμβασης ή έκπτωση 25% σε περίπτωση εμπρόθεσμης αποπληρωμής, καθώς και μείωση του ενοικίου της πρώτης κατοικίας κατά 40%.

Η αποζημίωση των €800 προβλέπεται και για τους ελεύθερους επαγγελματίες, αυτοαπασχολούμενους και ιδιοκτήτες των επιχειρήσεων (κάθε νομικής μορφής εκτός Α.Ε.) που απασχολούν έως 5 άτομα (με την προϋπόθεση να μην έχουν υποβάλει τους τελευταίους έξι μήνες μηδενικές δηλώσεις ΦΠΑ)¹⁰, ενώ για τους επιστήμονες-ελεύθερους επαγγελματίες προβλεπόταν αρχικά πρόγραμμα κατάρτισης εξ αποστάσεως, διάρκειας 30 ημερών, με αμοιβή €600. Ωστόσο, νεότερη απόφαση του Υπουργού Εργασίας κατήργησε το πρόγραμμα και όρισε ότι οι επιστήμονες-ελεύθεροι επαγγελματίες θα λάβουν κανονικά την ενίσχυ-

ση χωρίς προϋποθέσεις¹¹. Παράλληλα, προβλέπεται παράταση εξόφλησης οφειλών προς τις φορολογικές αρχές ή έκπτωση σε περίπτωση εμπρόθεσμης αποπληρωμής, δίνεται η δυνατότητα αποπληρωμής των ασφαλιστικών εισφορών του Απριλίου σε τέσσερις δόσεις ή έκπτωση 25% σε περίπτωση εμπρόθεσμης καταβολής, ενώ η καταβολή του δώρου Πάσχα μπορεί να γίνει ως τις 30 Ιουνίου 2020.

Στο τέλος Μαρτίου το Υπουργείο Οικονομικών εκτιμούσε ότι στα μέτρα στήριξης έχουν δικαίωμα να ενταχθούν περίπου 1,7 εκατ. απασχολούμενοι, δηλαδή το 81% των απασχολούμενων στον ιδιωτικό τομέα, 800 χιλ. επιχειρήσεις, ήτοι 76% του συνόλου των νομικών προσώπων, εφόσον τα μέτρα στήριξης καλύπτουν το 86% των ΚΑΔ, και 700 χιλ. ελεύθεροι επαγγελματίες, αυτοαπασχολούμενοι και ιδιοκτήτες μικρών επιχειρήσεων ανεξαρτήτως νομικής μορφής, δηλαδή περίπου το 75% του συνόλου¹². Σύμφωνα με εκτιμήσεις του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων που διατυπώθηκαν στα μέσα του Απριλίου, ο αριθμός των απασχολούμενων που αναμένεται να αποζημιωθούν με την αποζημίωση ειδικού σκοπού θα ξεπεράσει τις 800 χιλ.¹³ Πέραν αυτών, ο αριθμός των δικαιούχων αυξήθηκε κατά περίπου 160 χιλ. άτομα με σχετική απόφαση, η οποία συμπεριέλαβε και επαγγελματίες που πλήττονται, αλλά δεν συμπεριλαμβάνονται στη σχετική λίστα ΚΑΔ, καθώς και εργαζόμενους οι οποίοι απασχολούνται σε πάνω από έναν εργοδότη υπό προϋποθέσεις¹⁴.

Τρία είναι τα σημεία που χρήζουν προσοχής: (α) κατά πόσον οι επιχειρήσεις, ακόμη και αν ανήκουν σε αυτές που αναμένεται να πληγούν σημαντικά (βάσει λίστας πληττόμενων ΚΑΔ), έχουν πράγματι πληγεί (π.χ. με σύγκριση του κύκλου εργασιών των τελευταίων ετών), (β) αν οι απασχολούμενοι, των οποίων οι συμβάσεις έχουν τεθεί σε αναστολή, βρίσκονται πράγματι σε αναστολή (και δεν εργάζονται από το σπίτι, για παράδειγμα), και (γ) αν τηρούνται οι όροι απασχόλησης των απασχολούμενων εξ αποστάσεως,

8. Το ποσό είναι χαμηλότερο του κατώτατου μισθού, αλλά υψηλότερο του επιδόματος ανεργίας.

9. Αναλυτικά τα μέτρα στήριξης εργαζομένων επιχειρήσεων-εργοδοτών του ιδιωτικού τομέα, καθώς και η σχετική διαδικασία, καταγράφονται στο ΦΕΚ Β' 1078/28-3-2020.

10. Βλέπε ΦΕΚ Β' 1457/16-4-2020.

11. Βλέπε το σχετικό Δελτίο Τύπου εδώ: <<https://www.ypakp.gr/uploads/docs/12345.pdf>>.

12. Βλέπε το Δελτίο Τύπου της 30ής Μαρτίου 2020 με τίτλο «*Τοποθέτηση του Υπουργού Οικονομικών κ. Χρήστου Σταϊκούρα για το Ολοκληρωμένο Σχέδιο αντιμετώπισης των οικονομικών επιπτώσεων του κορωνοϊού για τον μήνα Απρίλιο*» στον διαδικτυακό τόπο του Υπουργείου Οικονομικών.

13. <<https://www.kathimerini.gr/1073574/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/to-xronodiagramma-gia-ta-800-eyrw---panw-apo-800000-oi-aithseis>>.

14. Βλέπε ΦΕΚ Β' 1547/22-4-2020.

π.χ. το ωράριο. Με αυτόν τον τρόπο θα αποφευχθεί η σπατάλη πόρων, αφού δεν θα μπορούν να ενταχθούν επιχειρήσεις που δεν έχουν πραγματικά πληγεί, ενώ οι πόροι θα μπορούν να διοχετευτούν στην ενίσχυση της στήριξης αυτών που έχουν ανάγκη. Παράλληλα, θα προστατευθούν οι απασχολούμενοι, αφού θα αμείβονται κανονικά, εφόσον εργάζονται κανονικά, ενώ θα αποζημιώνονται για τις ώρες εργασίας που προσφέρουν, εφόσον το επιθυμούν.

Εκτός από τους απασχολούμενους, μέτρα στήριξης ελήφθησαν και για τους ανέργους. Συγκεκριμένα, η κυβέρνηση εξήγγειλε έκτακτο επίδομα ύψους €400 για τους μακροχρόνια άνεργους, με τους δικαιούχους να υπολογίζονται σε περίπου 155 χιλ. άτομα¹⁵. Ο ΟΑΕΔ με σχετικό Δελτίο Τύπου ανέβασε τον αριθμό σε 168 χιλ.¹⁶ Επιπλέον, αναμένεται να δημιουργηθούν περίπου 8,5 χιλ. νέες θέσεις επιδοτούμενης απασχόλησης για μακροχρόνια ανέργους ηλικίας 55-67 ετών¹⁷, ενώ νέα προγράμματα κοινωφελούς εργασίας αναμένεται να ξεκινήσουν τον Μάιο για περισσότερους από 140 χιλ. ανέργους. Περαιτέρω, δόθηκε διμηνια παράταση για τα επιδόματα ανεργίας που έληξαν τον Ιανουάριο και αφορούν περίπου 70 χιλ. ανέργους, εκείνα που έληξαν το Φεβρουάριο και αφορούν περίπου 80 χιλ. ανέργους, για τα επιδόματα ανεργίας που έληξαν τον Μάρτιο και αφορούν περίπου 43 χιλ. ανέργους και, τέλος, για τα επιδόματα ανεργίας που έληξαν τον Απρίλιο¹⁸.

1.5.4. Συμπεράσματα

Οι αρνητικές επιπτώσεις από την πανδημία και τα περιοριστικά μέτρα στην αγορά εργασίας αναμένεται να είναι σημαντικές. Οι εκτιμήσεις για τις αναμενόμενες επιπτώσεις στο ΑΕΠ από τον κορωνοϊό που ανακοινώθηκαν νωρίτερα τον Μάρτιο από το Κέντρο Προ-

γραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών (ΚΕΠΕ)¹⁹ και το Ελληνικό Δημοσιονομικό Συμβούλιο (ΕΔΣ)²⁰ δεν έδειχναν αρνητικό ρυθμό ανάπτυξης. Αντίθετα, πιο πρόσφατα η Τράπεζα της Ελλάδος (ΤτΕ) εκτίμησε ότι η ύφεση στη χώρα μας μπορεί να φτάσει το 8% στη χειρότερη περίπτωση, όμως είναι πιθανότερο να σταματήσει στο 4%²¹. Το Υπουργείο Οικονομικών εκτίμησε²² ότι η ύφεση θα φτάσει το 4,7% στην καλύτερη περίπτωση, ενώ δεν αποκλείεται να φτάσει ως και 8% σύμφωνα με ένα δυσμενές σενάριο. Ωστόσο, οι Εαρινές Οικονομικές Προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής²³ είναι πιο κοντά στις εκτιμήσεις της ΤτΕ. Η αναμενόμενη ύφεση της ελληνικής οικονομίας εκτιμάται σε 9,7% το 2020, αν και η οικονομία αναμένεται να μεγεθυνθεί ξανά το 2021 (7,9%). Μέσα σε αυτό το κλίμα κανείς δεν μπορεί να θεωρεί ότι η απασχόληση θα μείνει αλώβητη. Ήδη η πορεία αύξησης της μισθωτής απασχόλησης έχει ανατραπεί, ενώ –όπως ήταν αναμενόμενο ως αποτέλεσμα της αβεβαιότητας– αναβιώνουν οι ευέλικτες μορφές εργασίας, όπως η μερική και η εκ περιτροπής απασχόληση, που ακολουθούσαν πτωτική πορεία ως τον Φεβρουάριο του τρέχοντος έτους.

Τα περιθώρια αντίδρασης της ελληνικής πολιτείας, δεδομένων των δημοσιονομικών περιορισμών, είναι στενά. Επομένως, αυτό που έχει σημασία είναι να βρεθεί η ισορροπία μεταξύ κρατικών δαπανών και μέγιστης αποτελεσματικότητας, υπό τον περιορισμό ότι οι δαπάνες έχουν κόστος, το οποίο η χώρα θα κληθεί μελλοντικά να αποπληρώσει²⁴. Οι βασικοί άξονες της πολιτικής θα πρέπει να έχουν ως στόχο τη διατήρηση των υπάρχουσών θέσεων εργασίας και την αποκατάσταση της ανοδικής πορείας της απασχόλησης που καταγράφονταν πριν την πανδημία. Συνεπώς, είναι σκόπιμο να στηριχθούν οι επιχειρήσεις και να μείνουν όρθιες στις δύσκολες συνθήκες που βιώνει η χώρα,

15. Βλέπε σχετικό Δελτίο Τύπου εδώ: <<https://www.ypakp.gr/uploads/docs/12342.pdf>>.

16. Βλέπε σχετικό Δελτίο Τύπου του ΟΑΕΔ στις 21-4-2020.

17. Βλέπε σχετικό Δελτίο Τύπου εδώ: <<https://www.ypakp.gr/uploads/docs/12337.pdf>>.

18. <<https://www.kathimerini.gr/1073710/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/ektakh-enisxysh-400-eyrw-kai-nea-programmata-gia-makroxronia-anergoys>>.

19. Βλέπε <https://www.kepe.gr/images/Αναλύσεις_Επικαιρότητας_1-2020.pdf>.

20. Βλέπε <https://www.hfisc.gr/sites/default/files/epiptoseis_sto_ell_aep_0.pdf>.

21. <<https://www.fortunegreece.com/article/stournaras-to-vasiko-senario-tis-tte-provlepi-ifesi-peripou-4-to-2020/>>.

22. Οι εκτιμήσεις περιλαμβάνονται στο Πρόγραμμα Σταθερότητας του 2020, το οποίο υπεβλήθη στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή τον Απρίλιο του 2020. Είναι διαθέσιμο στο: <https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2020-european-semester-stability-programme-greece_en.pdf>.

23. Το στατιστικό παράρτημα είναι διαθέσιμο στο: <https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/economy-finance/ecfin_forecast_spring_2020_statist_annex_en.pdf>.

24. Βέβαια, μέρος αυτών των δαπανών μπορεί να καλυφθεί από ευρωπαϊκά κονδύλια μέσω του ΕΣΠΑ.

ώστε να ανακάμψουν γρήγορα μετά την άρση των περιοριστικών μέτρων και να μπορέσει να συγκρατηθεί η ανεργία. Παράλληλα, πρέπει να στηριχθούν οι απασχολούμενοι και οι άνεργοι, προκειμένου να αποτραπούν φαινόμενα εργασιακής εκμετάλλευσης και να αποφευχθεί η οικονομική εξαθλίωσή τους. Επιπλέον, δεν πρέπει να ξεχνά κανείς την εκτεταμένη αδήλωτη εργασία στη χώρα μας, η οποία αναμένεται να δεχτεί ισχυρό πλήγμα αυτή την περίοδο, καθώς τα μέτρα της πολιτείας αφορούν μόνο τους νομίμως απασχολούμενους. Φυσικά, όλες οι παρεμβάσεις θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη την πορεία σταθεροποίησης της δημοσιονομικής κατάστασης της χώρας που με τόσο κόπο και κόστος έχει επιτευχθεί. Σε αυτό το πλαίσιο, η Ελλάδα πρέπει να αξιοποιήσει τη στήριξη που

προσφέρεται από ευρωπαϊκές πρωτοβουλίες. Το νέο εργαλείο SURE²⁵ (Support to mitigate Unemployment Risks in an Emergency) είναι ένα τέτοιο παράδειγμα. Το εργαλείο μπορεί να χρησιμοποιηθεί από τα κράτη-μέλη για τη διατήρηση της απασχόλησης μέσω της προστασίας των μισθωτών και των αυτοαπασχολούμενων από τον κίνδυνο της ανεργίας.

Κατά συνέπεια, οι παρεμβάσεις πρέπει να είναι στοχευμένες και να συνοδεύονται από αυστηρή εποπτεία, ώστε να αποφευχθούν φαινόμενα αφενός εκμετάλλευσης των απασχολούμενων και αφετέρου σπατάλης των περιορισμένων πόρων. Τέλος, με δεδομένο ότι η κατάσταση είναι πρωτόγνωρη, είναι σκόπιμο οι παρεμβάσεις να επαναξιολογούνται και, όπου κρίνεται απαραίτητο, να διευρύνονται ή να περιορίζονται.

---

25. Περισσότερες πληροφορίες είναι διαθέσιμες στο: <https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/eu-financial-assistance/loan-programmes/sure_en>.